

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Haridusteadus (reaalained) õppekava

Egle Valdaru

ÕPETAJATE ÕIGUSTEADLIKKUS

bakalaureusetöö

Juhendaja: Jüri Ginter

Läbiv pealkiri: Õpetajate õigusteadlikkus

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Jüri Ginter (knd)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Liina Lepp (MSc)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

Resümee

Käesoleva bakalaureusetöö „Õpetajate õigusteadlikkus“ eesmärgiks on kirjeldada õpetajate teadmisi oma õigustest ja tuua välja nende teadmiste seos demograafiliste andmete ja kursustel osalemisega. Pedagoogiline amet on üha enam seotud kohtujuhtumite ja õigusega (Gullatt & Tollett, 1997), kuid siiski ei ole enamuse õpetajaid õigustest piisavalt informeeritud, ei ole läbinud vastavaid kursuseid ja tahaksid omandada rohkem teadmisi õigusteaduse valdkonnas (Schimmel & Militello, 2007).

Töö autor lootis teada saada, kas õpetajad on läbinud õiguslaste koolitusi ning kui õigesti oskavad nad vastata haridusseadustest tulenevate väidete õigsuse kohta. Uurimismeetodiks oli ankeet Schimmeli ja Militello (2007) eeskujul, milles esitati väiteid seadustes ja määrustes reguleeritu kohta. Suur osa vastanud õpetajatest ei tea reegleid, mis käsitlevad nende igapäevast tööd. Mõnevõrra parem on nende õpetajate õigusteadlikkus, kes on õiguslaste koolituse läbinud.

Märksõnad: õigusteadlikkus, teadmiste tase, õiguslaste koolituste läbimine

Abstract

The aim of this Bachelor's thesis titled "Teacher's Knowledge of Education Law" is to describe teacher's knowledge of their rights and to bring out relationship between legal knowledge, demographic data and attendance at courses. Professional educators are becoming the target of litigation in increasing proportions (Gullat & Tollett, 1997). Still most educators are uninformed about rights, have taken no course in school law and want to learn more about these issues (Schimmel & Militello, 2007).

The author of this thesis hopes to answer the questions, have teachers taken any course in school law and do they know the right answers for the arguments which are associated with school law. In this research were used questionnaire which was based on Schimmel & Militello (2007) and mainly there were questions about knowledge of regulating laws and acts. Most of the teachers do not know the rules which are pertaining to their daily work. Somehow better is knowledge of these teachers who have taken courses in school law.

Keywords: legal knowledge, knowledge level, courses in school law

Sisukord

Sissejuhatus	4
Ülevaade uurimustest	5
Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid	8
Metoodika.....	9
Valim	9
Mõõtevahendid	10
Protseduur.....	11
Tulemused	11
Koolituste läbimine ja õigusteadlikkuse olulisus	11
Õpetajate teadmised.....	12
Arutelu.....	17
Autorsuse kinnitus.....	23
Kasutatud kirjandus.....	24

Lisa 1. Ankeet õpetajatele

Lisa 2. Ankeedis esitatud väidete põhjendatud vastused

Sissejuhatus

Alates teise maailmasõja lõpust on üha enam kasvanud tähelepanu inimõigustele. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee kuulutas 1948. aastal üldkehtivaks inimõiguste ülddeklaratsiooni (ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, 1948), mille eesmärgiks on kindlustada selles kuulutatud õiguste üldist ja tõhusat tunnustamist ja järgimist. Sellele toetudes on Euroopa Nõukogu liikmesriikide valitsused alla kirjutanud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile (Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, 2010).

Olulisemaks on muutunud ka inimkonna teadlikkus oma õigustest ja kohustustest. Ühiskonnagruppide õigusteadlikkuse suurendamine on üheks justiitsministeeriumi oluliseks arengusuunaks järgnevate aastate jooksul. „Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018“ punkt 13.2. näeb ette, et ühiskonnagruppide puhul, kelle õigusteadlikkus ei ole piisavalt hea, tuleb leida võimalusi selle parendamiseks. See eeldab, et uuringute käigus tehakse need grupid kindlaks ning neile harjumuspäraste kanalite kaudu selgitatakse neile kehtiva õiguse sisu (Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018, 2011). Üheks ühiskonnagrupiks on ka õpetajad ja seetõttu on oluline uurida, millised õigused neil on, kui teadlikud nad nendest on ja millisel viisil on vastavad teadmised omandatud.

Vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 66 lg 1 p 8 on igal koolil oma põhimäärus, milles sätestatakse koolitöötajate õigused ja kohustused. Sama paragrahvi lõige 2 järgi kehtestab riigikooli põhimääruse haridus- ja teadusminister. Munitsipaalkooli põhimäärus kehtestatakse aga kooli pidaja kehtestatud korras (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010).

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on õpetajate õiguseid küll erinevate paragrahvide all välja toodud, kuid lisaks on koolidel võimalus pedagoogide õigused, kohustused ja vastutused kindlaks määrata kooli põhimääruse, tööandja poolt kehtestatud töökorralduse reeglite, ametijuhendi ja töölepinguga (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010), kusjuures üheski seaduses ei ole kirjas, kui üldiselt või konkreetselt need määratletud peavad olema. Seejuures peavad kõik antud dokumendid olema kooskõlas Eestis kehtivate seadustega. Näiteks on Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses (2010) välja toodud 12 erinevat mõjutusmeetet, mida võib rakendada, et mõjutada õpilast kooli kodukorra kohaselt käituma. Kooli kodukord peab aga olema kooskõlas Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega (2010) ja

seega ei ole koolil seaduslikku õigust määrata mõjutamiseks meetmeid, mida ei ole antud seaduses esile toodud.

Bakalaureusetöö uurimisprobleemiks on, kuivõrd on õpetajad õppinud haridusõigust ja on kursis oma õiguste ja kohustustega. Antud bakalaureusetöö esimeses osas antakse ülevaade vastavasisulisest kirjandusest. Töö teises osas kirjeldatakse valimit, protseduuri ja metoodikat. Töö kolmandas osas analüüsitakse kogutud andmeid ja neljandas osas on arutelu. Lisades on koostatud ankeet ja ankeedis esitatud väidete põhjendatud vastused.

Ülevaade uurimustest

Uuringuid õpetajate õigusteadlikkuse kohta on tehtud mitmeid (Schimmel & Militello, 2007; Enteen, 1999; Peters & Montgomerie, 1998; Koch, 1997; Moore, 1997; Singletary, 1996; Daley, 1994; Przybyszewski ja Tosetto, 1991). Enamik uurimustest on keskendunud õpetajate erinevuste analüüsimisele: kas teadlikumad on naised või mehed (Przybyszewski ja Tosetto, 1991; Koch, 1997; Peters & Montgomerie, 1998; Schimmeli ja Militello, 2007), lühema või pikema tööstaažiga pedagoogid (Schimmel & Militello, 2007; Enteen, 1999; Moore, 1997; Koch, 1997; Singletary, 1996; Daley, 1994), haridusseadust käsitleva aine läbinu või sarnast ainet mittesooritanu (Schimmel & Militello, 2007; Gullatt & Tollet, 1997). Enamus viidatud uuringutest on läbi viidud USA-s, välja arvatud Peters & Montgomerie (1998), mis viidi läbi Kanadas. Eestis ei ole siiani ühtegi sarnast uurimust läbi viidud.

Gullatt ja Tollett (1997) on leidnud, et õpetajatel peab olema teadmised haridusõigusest, sest üha enam on pedagoogiline amet seotud kohtujuhtumite ja õigusega. Redfield'i (2003) väitel on koolidega seotud kohtujuhtumite arv kasvamas dramaatilise kiirusega. Tema sõnul oli selliste juhtumite arv 1960. aastatel umbes 300 ja 2000. aastal 1800. Antud arvud olid siiski pigem illustratiivsed ja näitasid ligikaudset arvu kohtujuhtumistest, mille pealkirjades olid sõnad „kool“, „kolledž“ või „ülikool“.

Eestis on kooliga seotud kohtujuhtumid pigem erand kui reegel, siiski ei saa väita, et konfliktid kohtuni ei jõuagi. Näiteks 22. jaanuaril 2013 võeti Pärnu Maakohtus vastu otsus tunnistada süüdi alaealine õpilane G. B. T. Antud õpilast süüdistati neljas episoodis ja nendest üheks oli õpetaja ähvardamine tapmisega, öeldes: „Võtan palgamõrtsuka, kes selle idioodi 9-millimeetrilise kaliibriga relvast maha laseb“ (Pärnu Maakohus, 1-12-10468).

Samuti on mitmed kaasused seotud õpetajate atesteerimisega. Näiteks 4. oktoobril 2012 võttis Tartu Halduskohus vastu otsuse mitte rahulda pedagoogi kaebust, mis taotles

Haridus- ja Teadusministeeriumi atesteerimiskomisjoni 26.03.2012 otsuse nr 291 tühistamist ja atesteerimistaotluse uuesti läbivaatamise kohustamist (Tartu Halduskohus, 3-12-877). 28. septembril 2007 rahuldas Tartu Halduskohus aga kaebuse, mille järgi tühistati haridus- ja teadusministri poolt moodustatud atesteerimiskomisjoni 30.05.2007 otsus nr 1080 ja tehti ettekirjutus taotluse uuesti läbivaatamiseks (Tartu Halduskohus, 3-07-1249). Need on vaid üksikud näited lähiaja kohtujuhtumitest, kuid kui toetuda Gullat'i ja Tollett'i (1997) uurimusele, siis võib oletada, et need juhtumid võivad muutuda sagedasemaks.

Ajavahemikus juunist 2005 kuni märtsini 2006 viidi USA riigikoolide õpetajate seas läbi ulatuslik uurimus, milles osales 1317 õpetajat. Schimmeli ja Militello (2007) eesmärgiks oli teada saada, millised on õpetajate teadmised haridusseaduse kohta, millistest allikatest need teadmised pärinevad, millisest seadusega seotud valdkonnast nad rohkem teada tahaksid ja mis mõjutab õpetaja õigusteadlikkust. Schimmel ja Militello (2007) leidsid, et enamus uuringus osalenud õpetajatest ei ole õpilaste ja õpetajate õigustest piisavalt informeeritud, ei ole läbinud ühtegi kursust, mis käsitleks haridusõigust, saab enamuse õigusteadmistest teiste õpetajate käest, muudaks oma käitumist, kui teaks haridusseadusest rohkem ja tahaks omandada lisateadmisi õigusteaduse valdkonnas.

Mitmete uurimuste üheks keskmeks on olnud sooline võrdlemine, siiski ei ole enamus uurimustest leidnud selget erinevust meeste või naiste õigusteadmiste vahel. Przybyszewski ja Tosetto (1991) uurisid New Yorgi põhikooliastmes õpetavaid õpetajaid ega leidnud nende õiguslastes teadmistes märgatavaid soolisi erinevusi, Kanada koolide kõikides kooliastmetes läbiviidud uuringuga jõudsid ka Peters & Montgomerie (1998) sama tulemuseni. Siiski on Schimmeli ja Militello (2007) USA 17 osariigis läbiviidud ulatuslik uurimus näidanud, et mehed on õpetajate õigustest teadlikumad kui naised.

Mitmed uurimused on jõudnud järeldusele, et õpetajate töökogemus ei avalda suurt mõju õpetajate õigusteadlikkusele (Schimmel & Militello, 2007; Enteen, 1999; Moore, 1997), kuid samas leidis Daley (1994), et pikema tööstaaziga õpetajad on õigustest teadlikumad. Varem on jõutud ka järelduseni, et need õpetajad, kes on rohkem kui 50 aastat vanad, on teadlikumad oma õigustest kui nendest nooremad pedagoogid (Singletary, 1996; Daley, 1994). Ka õpetajate haridustase on olnud mitmete uurimuste keskmeks (Abegglen, 1986; Enteen, 1999; Moore, 1997), Littleton (2008) leidis aga, et ükski uurimus ei ole jõudnud järeldusele, et õigusteadlikkus oleks seoses haridustasemega. Samas Schimmel ja Militello (2007) leidsid, et bakalaureusekraadiga õpetajate teadmised olid märgatavalt väiksemad kui

magistri- või doktorikraadiga õpetajate omad ning Koch (1997) leidis, et haridustase on seotud teadmiste tasemega.

Kuigi Przybyszewski ja Tosetto (1991) leidsid, et võrreldes maakoolide õpetajatega olid linnakoolide õpetajad õigusteadmiste valdkonnas tunduvalt teadlikumad, siis ei ole viimase aja uurimused leidnud märgatavat erinevust maa- või linnapiirkonnas töötavate õpetajate teadmiste vahel (Schimmel & Militello, 2007; Moswela, 2008; Peters & Montgomerie, 1998). Samuti leidsid Schimmel ja Militello (2007), et põhikoolis ja keskkoolis õpetavad õpetajad on teadlikumad oma õigustest kui algkoolide õpetajad, erinevust ei leitud aga põhikoolis ja keskkoolis õpetavate õpetajate teadmiste vahel. Ka Moore (1997) andmete järgi on teadlikumad need õpetajad, kes õpetavad 9.-12. klassis, kui need, kes õpetavad kuni kaheksanda klassini.

Mitmete uurimuste tulemused näitavad ka seda, et õpetajad ei ole õpetajakoolituse ega täienduskoolituse raames läbinud ühtegi haridusõigust puudutavat ainet (Schimmel ja Militello, 2007; Gullatt ja Tollet, 1997). Schimmeli ja Militello (2007) läbiviidud uurimusest 75% 1317 õpetajast ja Gullatti ja Tolleti (1997) uurimusest 93% 480-st. Oodatult saavutasid parimad tulemused need õpetajad, kes olid läbinud haridusseadust puudutava aine täienduskoolituse raames ja neile järgnesid need õpetajad, kes läbisid aine õpetajakoolituse raames (Schimmel & Militello, 2007).

Lisaks leidsid Gullatt ja Tollett (1997), et ükski USA osariik ei nõudnud bakalaureuseõpingute raames haridusõigust puudutava aine läbimist ja ainult kaks osariiki (Washington ja Nevada) on struktureerinud kursuseid, mis mingil määral käsitlevad ka haridusseadust. Needsamad kaks osariiki olid ka ainsad, mis nõudsid magistriastme õpetajakoolituse raames haridusseadust käsitleva aine kuulumist õppeprogrammi, kuid kindlat kursust antud õppekavades ei suudetud siiski tuvastada. 16 USA osariiki leidis, et juriidilisi küsimusi arutatakse mitmete õpetajakoolituse õppekavasse kuuluvate ainete raames ja 32 osariiki ei nõudnud ka magistriastmel haridusseadusega seonduva aine läbimist. Seega ei olnud mitte üheski USA osariigis konkreetse haridusõigust puudutava aine läbimine kohustuslik ja vähem kui pooled küsitletutest arvasid, et haridusõigust puudutavaid küsimusi käsitletakse teiste ainete raames.

Schimmelli ja Militello (2007) uurimuse põhjal väljendas õpetajatest 65% suurt huvi õigusteadlikkuse vastu. Moswela (2008) leidis aga, et 94% vastanute arvates on

haridusseaduse õpetamine õpetajakoolituse raames vajalik ja 93% õpetajatest leidis, et kõik õpetajad peavad olema teadlikud oma õigustest.

Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Töö eesmärgiks on kirjeldada õpetajate teadmisi oma õigustest ja seda, kui oluliseks nad õigusteadlikkust peavad, tuua välja nende teadmiste seos õpetajate soo, haridustaseme, tööstaži ja õigusteadlikkusega seotud kursustel osalemisega ja võrrelda saadud tulemusi varasemate uurimistulemustega.

Antud bakalaureusetöö püstitatud hüpoteesid on järgmised:

1. Meessoost õpetajad on teadlikumad kui naissoost õpetajad. Varem on Schimmel ja Militello (2007) leidnud, et meessoost pedagoogid on oma õigustest teadlikumad kui naissoost pedagoogid.
2. Magistrikraadiga õpetajad on teadlikumad kui bakalaureusekraadiga õpetajad. Varem on Schimmel ja Militello (2007) leidnud, et bakalaureusekraadiga õpetajate teadmised olid väiksemad kui magistri- või doktorikraadiga õpetajate omad. Samuti leidis Koch (1997), et teadmiste tase on seoses haridustasemega.
3. Õigusteadlikkust käsitleva aine läbinud on teadlikumad kui ainet mitte läbinud õpetajad. Schimmel ja Militello (2007) leidsid, et teadlikumad olid õpetajad, kes läbisid koolituse täienduskoolituse raames ja neile järgnesid õpetajad, kes läbisid sarnase koolituse õpetajakoolituse raames.
4. Õpetajad, kes on läbinud õigusteadlikkust käsitleva aine täienduskoolituse raames on teadlikumad kui õpetajakoolituse raames õigusteadlikkust käsitleva aine läbinud õpetajad. Varem on sarnasele tulemusele jõudnud ka Schimmel ja Militello (2007).
5. Teadlikkus on seoses vanusega. Varasemad uurimused on leidnud, et õpetajad, kes on rohkem kui 50 aastat vanad, on teadlikumad oma õigustest kui nendest nooremad pedagoogid (Singletary, 1996; Daley, 1994).
6. Teadlikkus on seoses töökogemusega. Antud hüpoteesi toetab ka varasem uurimus (Daley, 1994), mis on leidnud, et õpetajate töökogemus avaldab mõju õpetajate õigusteadlikkusele.

Metoodika

Valim

Antud uurimuse valimisse kuulus 341 Eesti õpetajat, mis on umbes 2,4% kõikidest Eesti õpetajatest. Esindatud olid kõikide maakondade õpetajad, kellest 51% töötas linnas ja 46% maapiirkonna koolis, ülejäänud 3% töötasid nii linna kui ka maapiirkonna koolides. Enim täidetud ankeete laekus Harjumaalt (26,7%) ja Pärnumaalt (12,9%) ning kõige vähem Saaremaalt (2,1%) ja Hiiumaalt (0,3%). Uuringus osalejatest 88,3% olid naised (301) ja 11,7% (40) mehed. Võrdluseks Eesti õpetajate üldkogumiga õppeaastal 2012/2013, on Eesti 14 203-st õpetajast 85,7% naised ning 14,3% mehed (Üldhariduskoolide õpetajaskonna iseloomustus aastate lõikes, 2013). Vastajate keskmiseks vanuseks oli 46,41 aastat (standardhälve 11,19) ja keskmiseks tööstaažiks 20,8 aastat (standardhälve 11,74). 67,5% vastajatest olid magistrikraadiga, 28,4% bakalaureusekraadiga, 0,6% doktorikraadiga ja ülejäänud 3,6% vastajatest keskhariduse või keskeriharidusega. Vastanud õpetajate tööstaaži ja ametijärgude statistika on toodud tabelis 1.

Tabel 1. *Õpetajate tööstaaž ja ametijärk*

Õpetajana töötatud aastad	N	Osakaal	Ametijärk	N	Osakaal
Kuni 5 aastat	47	13,8%	Noorempedagoog	27	7,9%
6 – 15	70	20,5%	Pedagoog	208	61%
16 – 25	102	29,9%	Vanempedagoog	88	25,8%
26 ja rohkem	122	35,8%	Pedagoog-metoodik	18	5,3%

Kõige rohkem oli ametijärgu poolest vastajate hulgas pedagooge (61% vastanutest) ning kooliastme järgi neid õpetajaid, kes õpetasid põhikoolis, antud õpetajate osakaal kõikidest vastajatest oli 30%. Veerand vastajatest õpetasid nii põhikooli- kui gümnaasiumiastmes ja 14,4% õpetajatest algkoolis. Andmed kooliastmete kohta on toodud tabelis 2.

Tabel 2. Õpetatav kooliaste

Kooliaste	N	Osakaal
Algkool	49	14,4%
Põhikool	102	30%
Gümnaasium	34	10%
Algkool ja põhikool	51	15%
Põhikool ja gümnaasium	86	25%
Algkool, põhikool ja gümnaasium	19	5,6%

Mõõtevahendid

Andmekogumise meetodiks oli käesoleva töö autori poolt koostatud ankeetküsitlus, mille koostamisel lähtuti Schimmeli ja Militello (2007) uurimusest (*Legal Literacy for Teachers: A Neglected Responsibility*). Antud meetod osutus valituks, et saada ülevaade, milliste õpetajate ning õpilaste õigustega õpetajad on kursis ning millistega mitte. Ankeet on toodud käesoleva töö lisas 1. Ankeedis esitatud väidete õiged põhjendatud vastused on toodud töö lisas 2. Ankeedis esitatud väited tuginevad Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele (2010), Põhikooli riiklikule õppekavale (2010), Karistusseadustikule (2001) ning Riigikohtu halduskolleegiumi otsustele. Ankeedi usaldusväärtust hinnati sisereliaabluse meetodil, leides Cronbachi alfa. Uuringus kasutatud küsimustiku usaldusväärtuse hindamiseks arvutatud Cronbachi alfa ($\alpha=0,7$) näitas, et sisereliaablus oli aktsepteeritav.

Küsimustik koosnes kolmest osast:

1) I osa – taustinformatsioon, milles paluti vastata soo, vanuse, töökogemuse, haridustaseme, ametijärgu, õpetatava kooliastme, kooli asukoha (maakond ja piirkond) ning haridusseadust puudutava aine läbimise kohta.

2) II osa – õpetajatel paluti vastata kahekümnele õpetajate õigusi puudutavale väitele, võimalikeks variantideks olid „tõene“, „väär“ ja „ei oska öelda“. Iga väite järel oli võimalik oma vastust põhjendada.

3) III osa – paluti hinnata õpetajate õigusteadlikkust ja selle olulisust.

Protseduur

Uurimuse jooksul koguti andmeid 341 õpetajalt. Enne küsitluse edastamist koolidele viidi läbi pilootuuring, mille tulemusena täpsustati arusaamatuks jäänud väiteid. Ankeedi täiustamise järgselt saadeti küsitlus kõikidele internetiportaalis www.eesti.ee haridusasutuste nimekirjas olevatele põhikoolidele ja gümnaasiumitele ning koolidel paluti edastada küsimustik õpetajatele. Tegemist ei ole esindusliku valimiga ja seetõttu ei saa teha tulemuste põhjal üldistusi kõikide Eesti õpetajate kohta.

Antud bakalaureusetöö koostamisel on arvestatud teadustöö eetika nõuetega ning heade akadeemiliste tavadega. Eetika nõuetega tutvumisel tugineti Tartu Ülikooli Eetikaveebile (Teaduseetika, s.a).

Andmete töötlemisel kasutati programmi Microsoft Office Excel (andmete sisestamiseks) ning rakendustarkvara SPSS 17.0 (andmete kirjeldamiseks, vajalike testide tegemiseks).

*Tulemused**Koolituste läbimine ja õigusteadlikkuse olulisus*

Käesoleva töö tulemused näitasid, et 75% vastanutest ei ole läbinud õpetajakoolituse või täienduskoolituse raames mitte ühtegi haridusõigust käsitlevat ainet. Täienduskoolituse raames oli sarnase aine läbinud 11% vastanutest, õpetajakoolituse raames 12% vastanutest ja vastajatest 3% oli ise olnud tegevad haridusõiguse loomisel.

Õpetajate õigusteadlikkust pidas väga oluliseks 52,5% vastajatest ja oluliseks 45,2%. Vastajatest 53% pidas õigusteadlikkust käsitleva aine läbimist õpetajakoolituse raames väga oluliseks ja 43% oluliseks. Täienduskoolituse raames pidas sarnase aine läbimist väga oluliseks 42% ja oluliseks 50% vastanutest. Õigusteadlikkuse ja koolituste läbimise olulisuse hinnangud on toodud tabelis 3.

Õpetajate õigusteadlikkust pidas 53,7% vastajatest väga madalaks, 31,4% ei osanud hinnangut anda. 53% vastanud õpetajatest pidas ka enda õigusteadlikkust madalaks, 10% pidas seda väga madalaks ja 11% kõrgeks. Hinnangud õigusteadlikkusele on tabelis 4.

Tabel 3. Hinnangud õigusteadlikkuse olulisusele ja koolituste läbimisele

	Ei pea üldse oluliseks	Vähe oluliseks	Ei oska öelda	Oluliseks	Väga oluliseks
Õpetajate õigusteadlikkuse olulisus	0%	1,5%	1,2%	45,2%	51,9%
Koolituse läbimine õpetajakoolituse raames	0%	2,1%	2,6%	42,8%	52,5%
Koolituse läbimine täienduskoolituse raames	0%	2,6%	4,1%	50,4%	41,6%

Tabel 4. Hinnangud õigusteadlikkusele

	Väga madalaks	Madalaks	Ei oska öelda	Kõrgeks	Väga kõrgeks
Õpetajate õigusteadlikkus	6,7%	53,1%	31,4%	5,3%	3,5%
Enda õigusteadlikkus	10,3%	53,4%	24,3%	10,9%	0,9%

Õpetajate teadmised

Õpetajatele esitati kakskümmend õpetajate õigusega seotud väidet, võimalikud vastusevariandid olid tõene/väär/ei oska öelda. Keskmise vastajate õigete vastuste protsent oli 39. Kaheteistkümnemele küsimusele 20-st vastas üle 60% õpetajad valesti või ei osanud vastata. Õigete vastuste osakaal on toodud tabelis 5. Näiteks 96% vastanutest vastas jaatavalt või „ei oska öelda“ väite kohta, et pedagoogil on õigus esitada 30 päeva jooksul atesteerimiskomisjonile taotlus asja uueks otsustamiseks. Tegelikult on pedagoogil see õigus kümne päeva jooksul. Ainult 8,5% õpetajatest teadis, et hindamistulemus ei ole suunatud otse õigussuhte tekkimisele, muutmisele või lõppemisele. Vähem kui 18% vastanud õpetajatest teadis, et kui õpilane oma pingi ära sodib ja ei ole nõus seda puhastama, siis õpetajal ei ole ka õigust teda lauda puhastama sundida. Vastajatest 17,6% teadis, et vale on väide, et õppenõukogu kiirete otsuste vastuvõtmiseks elektroonilisel teel peab vastamise tähtaeg olema lühem kui viis tööpäeva. Tegelikult peab see olem vähemalt viis tööpäeva. Vastajatest 28% oli teadlik, et õigus määrata piiratud teovõimega õpilasele ajutine õppes osalemise keeld on ainult õppenõukogul.

Üllatava tulemusena oli 36% õpetajatest eksiarvamusel, et õppenõukogu on otsustusvõimeline, kui kohal on pooled kooli õpetajad ja direktor. Tegelikult peab kohal olema 2/3 õppenõukogu liikmetest, sealhulgas esimees või aseesimees. 65% vastas valesti või ei teadnud, et üldhariduskoolil ei ole õigust piirata kõigi õpilaste sisse- ja väljaliikumist. Vastajatest 35% oli teadlik, et direktor on kohustatud kutsuma kokku klassi õpilaste vanemad, kui vähemalt viiendik laste vanematest seda nõuab ja 36% oli teadlik, et õpetajal on õigus teavitada valla- või linnavalitsust, kui alaealise õpilase lapsevanem ei ole teistkordselt kokkulepitud arenguvestlusele ilmunud. Ootamatu tulemus oli ka see, et ainult 35% vastanutest teadis, et õppenõukogul on õigus põhjendatud otsusega ja ilma lapsevanema nõusolekuta jätta õpilane teist korda klassikursust kordama. 39% uurimuses osalenud õpetajatest oli eksiarvamusel, et õpetajal ei ole õigust õpilast peale tunde kuni 1,5 tunniks kooli jätta, kuigi selline mõjutusmeede on kooli kodukorras ette nähtud. 61% vastajatest ei osanud vastata või olid valearvamusel, et õpetajal on õigus jätkata õpilasega õppimist vahetunnis, kui õpilane oli tunnis tähelepanematu ja kui kooli kodukorras on antud mõjutusvahend ette nähtud.

Enamus õpetajatest (89% vastanutest) teadis, et õpetajal on õigus hinnata kirjalikku tööd või suulist vastamist hindegas „nõrk“, kui ta tuvastab hindamisel kõrvalise abi kasutamise või mahakirjutamise ja kui see on ette nähtud kooli õppekavas. 65% õpetajatest teadis ka, et õpetajatel ei ole õigust võtta vastu otsust, et paberile vormistatud klassitunnistust enam ei väljastata ilma õpilaste ja lastevanematega läbirääkimata. 62% vastajatest teadis, et piiratud teovõimega õpilase individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse sellesse ka õpilase vanem. Peaaegu pool õpetajatest teadis, et õpetajal ei ole õigust õpilast õppetööst eemaldada ja rahunemiseks koridori saata (58% vastanutest) ja et õpetajal on õigus õpilaste kaklusele vahele minna ja ründajat kinni hoida (51% vastanutest).

Esimene hüpotees

Esimeses hüpoteesis oletati, et mehed on teadlikumad kui naised. Selleks kasutati sõltumatute valimitega t-testi. Meeste õigete vastuste keskmine oli 9,0 ja naiste õigete vastuste keskmine 7,7. T-testi tulemusena saadi, et esineb statistiliselt oluline erinevus meessoost ja naissoost õpetajate õigusteadlikkuse vahel ($t=3,0$; $df=339$; $p<0,01$).

Teine hüpotees

Teises hüpoteesis oletati, et magistrikraadiga õpetajad on teadlikumad kui bakalaureusekraadiga õpetajad. Kasutati sõltumatute valimitega t-testi. Antud testis ei

arvestatud neid ankeete, mille vastajad olid keskhariduse, keskerihariduse või doktorikraadiga, eraldati 15 ankeeti. Magistrikraadiga õpetajate õigete vastuste keskmine oli 8,0 ja bakalaureusekraadiga vastajate keskmine 7,2. Tulemus näitas, et bakalaureusekraadiga ja magistrikraadiga õpetajate õigusteadlikkuse vahel esineb statistiliselt oluline seos ($t=2,4$; $df=324$; $p<0,05$).

Kolmas hüpotees

Kolmandas hüpoteesis oletati, et õigusteadlikkust käsitleva aine läbinud õpetajad on teadlikumad kui need, kes ei ole sarnast ainet läbinud. Kasutati sõltumatute valimitega t-testi. Aine läbinute hulka kuulusid need, kes on koolituse läbinud õpetajakoolituse või täienduskoolituse raames. Koolituste läbinute tulemuste keskmine oli 8,9 ja mitteläbinute keskmine 7,5. Tulemuseks saadi, et esineb statistiliselt oluline erinevus ($t=3,9$; $df=339$; $p<0,01$).

Neljas hüpotees

Neljandas hüpoteesis oletati, et õpetajad, kes on läbinud õigusteadlikkust käsitleva aine täienduskoolituse raames on teadlikumad kui õpetajakoolituse raames õigusteadlikkust käsitleva aine läbinud õpetajad. Kasutati sõltumatute valimitega t-testi. Täienduskoolituse raames aine läbinute tulemuste keskmine oli 9,4 ja õpetajakoolituse raames aine läbinute keskmine oli 8,0. Tulemuseks saadi, et esineb statistiliselt oluline erinevus antud gruppide vahel ($t=2,1$, $df=72$, $p<0,05$).

Viies hüpotees

Viiendas hüpoteesis oletati, et teadlikkus on seoses vanusega. Õpetajate vanuse ja õigusteadlikkuse vahelise seose leidmiseks kasutati Spearmani korrelatsioonanalüüsi. Tulemuseks saadi, et nende vahel esineb statistilisele oluline väga nõrk seos ($r=0,1$; $p<0,05$).

Kuues hüpotees

Kuuendas hüpoteesis oletati, et teadlikkus on seoses töökogemusega. Õpetajate töökogemuse ja õigusteadlikkuse vahelise seose leidmiseks kasutati Spearmani korrelatsioonanalüüsi. Tulemuseks saadi, et nende vahel esineb statistiliselt oluline väga nõrk seos ($r=0,1$; $p<0,01$).

Tabel 5. Ankeedis esitatud väidete õigete vastuste osakaal

Õigete vastuste osakaal	Ei osanud küsimusele vastata	Õige väide
89,2%	6,5%	Õpetajal on õigus hinnata kirjalikku tööd või suulist vastamist hindegaga „nõrk“, kui ta tuvastab hindamisel kõrvalise abi kasutamise või mahakirjutamise ja kui see on ette nähtud kooli õppekavas.
64,8%	22,9%	Kui õpilane või piiratud teovõimega õpilase puhul vanem ei ole andnud nõusolekut õpilase hinnetest teavitamiseks elektrooniliselt, on kool kohustatud teavitama õpilast ja vanemat õpilase hinnetest paberil vormistatud klassitunnistuse või õpinguraamatu kaudu.
62,2%	24,6%	Piiratud teovõimega õpilase individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse sellesse ka õpilase vanem.
57,5%	6,2%	Õpilase suhtes võib rakendada õppetunnist eemaldamist koos kohustusega viibida määratud kohas ja saavutada tunni lõpuks nõutavad õpitulemused, seejuures sätestatud mõjutusmeetme rakendamise ajal tagab kool järelevalve õpilase üle ja vajaduse korral õpilase pedagoogilise juhendamise.
51,0%	14,1%	Õpetajal on õigus õpilaste kaklusele vahele minna ja ründajat kinni hoida.
45,2%	21,1%	Õpetajal on õigus määrata õpiraskustega õpilasele tugiisik, kui selle rakendamine on reguleeritud vastavas koolis.
44,9%	32,3%	Gümnaasiumiastmes õppiva õpilasega on klassijuhatajal kohustus arenguvestlus läbi viia vähemalt kord aastas.
43,4%	45,7%	Õpitulemuste kontroll ja hindamine toimub avalik-õigusliku suhte raames.
39,3%	16,1%	Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ei ole mõjutusmeetmena ette nähtud pärast tunni lõppemist vahetunnis edasi õppimine.
37,2%	23,8%	Õpetajal on õigus piiratud teovõimega õpilane ilma lapsevanema nõusolekuta peale tunde kuni 1,5 tunniks kooli jätta, et koos õpilasega tunnis omandamata jäänud teadmised järgi õppida, kui antud mõjutusvahend on kooli kodukorras ette nähtud.
35,8%	37,8%	Õpetajal on õigus teavitada elukohajärgset valla- või linnavalitsust, kui alaealise õpilase lapsevanem ei ole teistkordselt kokkulepitud arenguvestlusele ilmunud.

35,2%	56,0%	Direktor on kohustatud kutsuma kokku klassi õpilaste vanemad, kui vähemalt viiendik laste vanematest seda nõuab.
34,9%	18,8%	Õppenõukogul on põhjendatud otsusega õigus jätta teist korda klassikursust kordama õpilane, kellel oli põhjendamata puudumiste tõttu kolmes õppeaines aastahinne „puudulik“ või „nõrk“ või mitterahuldav hinnang, kuigi lapsevanem sellega nõus ei ole.
34,6%	24,9%	Õpilaste ja koolitöötajate turvalisuse ning piiratud teovõimega õpilaste üle järelevalve tagamiseks võib kool kontrollida kooli hoonest või territooriumilt sisse- ja väljaliikumist ning piirata statsionaarses õppes põhiharidust omandava piiratud teovõimega õpilase kooli hoonest või territooriumilt väljaliikumist.
32,3%	31,7%	Õppenõukogu koosolek on otsustusvõimeline, kui sellest võtab osa vähemalt kaks kolmandikku liikmetest, sealhulgas õppenõukogu esimees või aseesimees.
28,2%	31,4%	Ajutise õppes osalemise keelu koos kohustusega saavutada selle perioodi lõpuks nõutavad õpitulemused otsustab õppenõukogu.
17,6%	50,4%	Otsuse vastuvõtmiseks koosolekut kokku kutsumata saadab õppenõukogu esimees, tema äraolekul aseesimees, kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis õppenõukogu liikmetele otsuse eelnõu ja otsuse tegemiseks vajalikud materjalid ning määrab vastamise tähtaja, mis ei või olla lühem kui viis tööpäeva.
17,3%	21,1%	Kui õpilane sodib ära oma pingi, siis õpetajal on õigus ainult õpilase nõusolekul, piiratud teovõimega õpilase puhul vanema nõusolekul, nõuda, et ta soditud pingi ära puhastaks.
8,5%	78,0%	Hindamistulemus ei ole suunatud otse õigussuhte tekkimisele, muutmisele või lõppemisele.
4,4%	44,6%	Kui pedagoog ei nõustu atesteerija otsusega ametijärgu omistamise kohta, on tal kümne päeva jooksul otsusest teadasaamisest õigus esitada haridus- ja teadusministri atesteerimiskomisjonile taotlus ettekirjutuse tegemiseks asja uueks otsustamiseks.
39,2%	Vastajate keskmine tulemus	

Arutelu

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli kirjeldada õpetajate teadmisi oma õigustest ja seda, kui oluliseks nad õigusteadlikkust peavad ning tuua välja nende teadmiste seos õpetajate soo, haridustaseme, tööstaži ja õigusteadlikkusega seotud kursustel osalemisega ja võrrelda saadud tulemusi varasemate uurimistulemustega.

Esimeses hüpoteesis oletati, et meessoost õpetajad on oma õigustest teadlikumad kui naissoost õpetajad. Antud bakalaureusetöö tulemused näitasid, et ankeedile vastanutest olid meesõpetajad oma õigustest teadlikumad kui naisõpetajad. Kuigi varem ei ole mitmed uurimused leidnud selget erinevust meeste või naiste õigusteadmiste vahel (Przybyszewski ja Tosetto, 1991; Peters & Montgomerie, 1998), siis Schimmeli ja Militello (2007) USA 17 osariigis läbiviidud ulatuslik uurimus näitas, et mehed on õpetajate õigustest teadlikumad kui naised. Üheks erinevuse põhjuseks võib olla see, et meesõpetajad on rohkem läbinud õigusteadlikkust käsitlevaid aineid kui naisõpetajad. Kuigi õpetajakoolituse raames oli nii meessoost kui naissoost õpetajatest sarnast ainet läbinud võrdselt 10% vastanutest, siis täienduskoolituse raames läbinute osakaal oli sooliselt võrreldes erinev. Täienduskoolituse raames sarnast koolitust läbinute osakaal oli vastanud meessoost pedagoogidest 22,5% ja naissoost pedagoogidest 10%. Samuti esines osakaalude erinevus nende vahel, kes olid ise olnud tegevad haridusõiguse loomisel, vastanud meestest oli osalenud loomisel 7,5% ja naistest 2%.

Teise hüpoteesina oletati, et magistrikraadiga õpetajad on teadlikumad kui bakalaureusekraadiga õpetajad. Uurimus kinnitas antud hüpoteesi. Varem on Koch (1997) jõudnud järelduseni, et mida kõrgem on haridustase, seda teadlikum on õpetaja. Ka Schimmeli ja Militello (2007) uurimus näitas, et bakalaureusekraadiga õpetajate teadmised olid märgatavalt väiksemad kui magistri- või doktorikraadiga õpetajate omad. Arvatavasti võib tulemuse põhjuseks olla põhjalikum läbitud õpetajakoolitus ja sellega seoses võib mõjutada ka asjaolu, et magistriastme õppekavades on rohkem õigusega seotud aineid. Gullatt'i ja Tollett'i (1997) uurimuse tulemused näitasid, et enamik USA osariike ei nõua bakalaureuse- ega magistriõpingute jooksul haridusõigust käsitleva aine läbimist ning teiste ainete raames haridusõigust käsitlevaid õppeaineid oli magistritasemel mõnevõrra rohkem. Samuti võib magistrikraadiga õpetajate paremaks teadlikkuse põhjuseks olla see, et viimasel ajal ülikooli lõpetanud õpetajad on magistrikraadiga.

Kolmandas hüpoteesis oletati, et õigusteadlikkust käsitleval koolitusel osalenud õpetajad on õigustest teadlikumad kui need, kes ei ole sarnast koolitust läbinud. Antud uurimuse tulemused näitasid, et koolitusel osalenute õpetajate tulemused olid paremad kui koolitusel mitteosalenud õpetajatel. Schimmeli ja Militello (2007) uurimuses saavutasid parimad tulemused need õpetajad, kes olid täiendkoolituse või õpetajakoolituse raames haridusseadust puudutava aine läbinud. Antud tulemustest võib järeldada, et õigusega seotud ainete läbimine õpetajakoolituse raames mõjutab õpetajate õiguslaseid teadmisi. Samuti näitab tulemus seda, et nii õigusega seotud ainete kuulumine õpetajakoolituse õppekavadesse kui ka sarnaste koolituste läbimise võimalused täienduskoolituste raames on olulised.

Neljanda hüpoteesina oletati, et õpetajad, kes on läbinud õigusteadlikkust käsitleva aine täienduskoolituse raames on teadlikumad oma õigustest kui need, kes läbisid sarnase aine õpetajakoolituse raames. Uurimuse tulemused kinnitasid hüpoteesi. Ka Schimmeli ja Militello (2007) uurimuses saavutasid parimad tulemused need õpetajad, kes olid läbinud haridusseadust puudutava aine täienduskoolituse raames ja neile järgnesid õpetajad, kes läbisid aine õpetajakoolituse raames. Täienduskoolitustel osalenute paremate tulemuste põhjuseks võib olla see, et täienduskoolitusi läbitakse tavaliselt õpetajakoolituse järgselt ning õpetajakoolituse raames omandatud teadmised võivad olla ununenud. Antud hüpoteesi tulemused näitavad ka täienduskoolituse raames õigust käsitlevate koolituste läbimise olulisust.

Viienda hüpoteesina oletati, et teadlikkus on seoses vanusega. Antud uurimuse tulemuste järgi on teadlikkuse ja vanuse vahel statistiliselt oluline väga nõrk seos. Ka varasemad uurimused (Singletary, 1996; Daley, 1994) on leidnud, et õpetajad, kes on vanemad kui 50 aastat, on teadlikumad oma õigustest kui nendest nooremad pedagoogid. Kuigi hüpoteesi tulemusest järeldub, et vanuse ja teadlikkuse vahel ei ole väga tugevat seost, siis seose ilmnemise põhjuseks võivad olla ka näiteks töö- ja elukogemustega saadud teadmised.

Kuuenda hüpoteesina oletati, et teadlikkus on seoses töökogemusega. Uurimuste tulemuste järgi esineb teadlikkuse ja töökogemuse vahel statistiliselt oluline väga nõrk seos. Ka Daley (1994) leidis, et õpetajate töökogemus avaldab mõju õpetajate õigusteadlikkusele. Selle tulemuse põhjuseks võib samuti olla pikaajaline töökogemus. Võimalik, et mida kauem on õpetaja koolis töötanud, seda rohkem on tal kogemusi erinevate olukordade lahendamise, mis nõuavad seadusetundmist.

Uuringus osalenute keskmine õigete vastuste protsent oli 39 ja kaheteistkümnele küsimusele 20-st ei osanud vastata või vastas valesti 60% õpetajatest. Oli ainult üks küsimus, millele oskas õigesti vastata selge enamus (89,2%) ja ainult viiele väitele vastas vähemalt pool uurimuses osalenutest õigesti. Erinevate väidete õigete vastuste osakaalu mõjutas kindlasti ka asjaolu, et ankeedis esitatud väited olid erineva raskusastmega. Siiski võib tulemustest järeldada, et vastanud õpetajate õigusteadlikkus on suhteliselt madal.

Õpetajate madala õigusteadlikkuse põhjuseid võib olla mitu. Kuigi tulemused näitasid, et vastanutest 97,7% pidas õpetajate õigusteadlikkust oluliseks või väga oluliseks, siis võib madala õigusteadlikkuse üheks põhjuseks olla see, et õpetajad ei läbi õpetajakoolituse ja hilisemate täienduskoolituste raames ühtegi õigusteadlikkust käsitlevat ainet. Antud uurimuses osalenud õpetajatest 75% ei olnud sarnast ainet ei õpetajakoolituse ega täiendkoolituse raames läbinud. Vastanutest 96% pidas õigusteadlikkust käsitleva aine läbimist õpetajakoolituse raames oluliseks või väga oluliseks ja 92% pidas oluliseks või väga oluliseks sarnase aine läbimist täienduskoolituse raames. Vähene taoliste õppeainete läbimine võib viidata ka õpetajakoolituste õppekavade puudustele.

Teiseks põhjuseks, miks õpetajad ei ole väga õigusteadlikud, võib olla see, et õpetajate ja õpilaste õigusi ning kohustusi ei ole konkreetselt üheski seaduses ega dokumendis välja toodud. Näiteks Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses (2010) on õpetajate erinevaid õiguseid ja kohustusi eri paragrahvides küll välja toodud, aga seal on ka märgitud, et lisaks on koolidel võimalus pedagoogide õigused ja kohustused kindlaks määrata kooli põhimääruse, tööandja poolt kehtestatud töökorralduse reeglite, ametijuhendi ja töölepinguga. Seejuures peavad kõik dokumendid olema kooskõlas Eestis kehtivate seadustega. Samas ei ole mitte üheski seaduses kirjas, kui konkreetselt peavad need õigused välja toodud olema ning kui enamasti on koolide dokumentide väljatöötajad koolitöötajad ise, siis võib kahelda, kas kõik dokumentides antud õigused ja kohustused on seadusega kooskõlas.

Haridusõiguse mittetundmine ei tekita tagajärgesid ilmselt seni, kuni antud olukordadesse ei satuta. Seega võib olla ka arusaadav, miks õpetajad mõne väite õigsust ei teadnud. Ankeedis esitatutest oli kõige vähem õigeid vastuseid väite kohta, kui õpetaja ei nõustu atesteerija otsusega ametijärgu omistamise kohta, siis on tal ainult kümne päeva jooksul õigus esitada haridus- ja teadusministri atesteerimiskomisjonile taotlus ettekirjutuse tegemiseks asja uueks otsustamiseks. Õiget väidet teadis 4,4%, eksiarvamusel oli 51% ja 44,6% vastanutest ei osanud sellele väitele vastata. Vastuste osakaalu võis mõjutada eelkõige

see, et vastanud õpetajad ei olnud atesteerimisega kokku puutunud. Antud oletust toetab ka asjaolu, et ükski vastanud noorempedagoogist ei teadnud selle väite õiget vastust. Pedagoogi ametijärguga vastanutest teadis õiget väidet 3,8%, vanempedagoogidest 3,4% ja pedagoogimetoodikutest 22,2%. Samuti on võimalik, et varem atesteerimisega kokkupuutunu on otsusega nõustunud ja vajadust ettekirjutuse tegemiseks ei ole esinenud.

Kõige rohkem õigeid vastuseid oli väidete kohta, mis puudutasid kõrvalise abi kasutamisel või mahakirjutamise tuvastamisel õpilase hindamist, pabertunnistuse väljastamise kohustust ning individuaalse õppekava koostamisel lapsevanema kaasamist. Tulemuse põhjuseks võib olla asjaolu, et antud teemad on koolitöö igapäevane osa ja õpetajad on nendega kokku puutunud.

Ka mõjutusmeetmete kasutamine ei puudu ilmselt ühegi õpetaja igapäevatööst, seega on oluline, et ka nende rakendamisel käituksid õpetajad seadusetundlikult. Bakalaureusetöö uurimuse tulemused näitasid, et 61,6% õpetajatest on arvamusel, et neil on õigus õpilase nõusolekuta, piiratud teovõimega õpilase puhul vanema nõusolekuta nõuda, et õpilane enda poolt soditud pingi ära puhastaks. Väärarvamusel olevate õpetajate põhjendused olid näiteks „Kes teeb, see vastutab“, „Oma tegude eest tuleb vastutada“ ja „Olen kasutanud, toimib“. Need õpetajad, kes teadsid, et antud väide on väär, tõid põhjenduseks: „Peab olema kaitseriietus!“, „Kuidas saab kellelegi anda ilma tema nõusolekuta töövahendid? Tuleb teavitada juhtunust kooli juhtkonda, kontakteeruda õpilase vanematega, vestelda õpilase endaga. Füüsilist ega vaimset sundi rakendada ei tohi“, „Eelnevalt tuleb selgitada, tuvastada, kas õpilane seda tegi ja siis kokku leppida teo heastamine, sobiv aeg, riietus, kas õpilane ei ole vahendite suhtes allergiline jms. Pisirikkumise puhul ja kui teolt tabati, võib kohe kustukummi kätte anda. Hinnata olukorda ja ikkagi vestelda õpilasega klassi juuresolekul ei maksaks, mõjub pahasti enesehinnangule, säilitada õpilase väärikus“ ja „Õigust ei ole, aga teen ikka“. Enamus antud väite põhjendajatest oli arvamusel, et õpilane peab oma tegude eest vastutama. Siiski on oluline meeles pidada, et õpetaja saab kasutada ainult neid mõjutusmeetmeid, mis on seaduses ette nähtud, ja lapsevanem meetmeid, mida pole õigusaktidega keelatud. Seega peaks sellises olukorras olema õpetaja soovitajaks ja lapsevanem mõjutusvahendi kohaldajaks. Lisaks on antud näite põhjal oluline, et ei rikutaks tervisekaitsenõudeid.

Samuti on võimalik, et seni ei ole õpetajate ebaseaduslikku tegevust vaidlustatud ja see on praktikasse kinnistunud. Kui antud tegevus aga vaidlustatakse, siis tuleb sellest

loobuda. Ken Aaviku kaebuse Gustav Adolfi Gümnaasiumi otsuste õigusvastaseks tunnistamiseks ja tühistamiseks (Riigikohus, 2009) menetlus näitab, et koolid ei tunnista, et nende tegevus rikub seadust. Antud vaidlus kestis rohkem kui poolteist aastat ning lõppes alles Riigikohtus. Teiselt poolt võib see olla ka põhjuseks, miks koolide ebaseaduslikke otsuseid ei vaidlustata, kuna vastavast õigusest võib kaebaja siiski ilma jääda (õpilane ei saanud õppima Gustav Adolfi Gümnaasiumi, kuna vastuvõttust oli juba poolteist aastat möödas ja ta õppis juba teises koolis). Nii võib aga õpetajatele ja lapsevanematele jääda ekslik mulje, et kooli õigusvastane tegevus on õiguspärane ja nad lähtuvad heas usus oma tegevuses sellest õigusvastasest praktikast.

Samuti näitasid antud bakalaureusetöö uurimuse tulemused, et vastanutest oli 44,6% valearvamusel, et õpetajal on õigus õpilasega õppimist vahetunnis jätkata. Sellise mõjutusmeetme rakendamine on seadusevastane, sest Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses (2010) ei ole seda välja toodud. Samuti ei vasta seadusele mõjutusmeetme kasutamine, mille raames eemaldatakse õpilane õppetööst ja saadetakse rahunemiseks koridori, uurimuse tulemused näitasid aga, et 36,3% õpetajatest arvas, et neil on õpilase mõjutamiseks antud õigus olemas.

39% õpetajatest arvas, kui õpilase vanem nõusolekut ei anna, siis neil ei ole õigust määrata õpilasele pärast õppetundide lõppemist koolis viibimise kohustust koos määratud tegevusega kuni 1,5 tunni ulatuses ühe õppepäeva jooksul. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses (2010) on aga antud mõjutusmeede olemas ja selle täideviimise üheks nõudeks on, et lapsevanemat tuleb kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis meetme rakendamisest teavitada, seejuures ei ole nõuet, et lapsevanem peaks antud meetme rakendamisega ka nõustuma. Lisanõuded on, et antud meetme rakendamise korral peab kool vajadusel arvestama transpordikorraldusega ja tagama järelvalve õpilase üle ning vajadusel ka pedagoogilise juhendamise.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (2010) §37 lõige 3 kohaselt korraldatakse õpilase arengu toetamiseks koolis vähemalt üks kord õppeaasta jooksul arenguvestlus, mille põhjal lepitakse kokku edasises õppes ja arengu eesmärkides. Antud seaduselõikes ei ole gümnaasiumiõpilasi põhikooliõpilastest eristatud ja seega kehtib see kohustus igas kooliastmes. 22,8% vastanutest arvas aga, et on väär väita, et gümnaasiumiastmes on arenguvestlused kohustuslikud. Vastajate põhjenduseks oli näiteks “Arenguvestlus gümnaasiumiõpilasega on soovituslik, mitte kohustuslik”, “Uue õppekava kohaselt võib

arenguvestlus toimuda vastavalt vajadusele kooli poolt ettenähtud korra alusel” ning “Kohustus on kolme gümnaasiumi aasta jooksul läbi viia üks arenguvestlus.” Mitmed vastajad olid ka arvamisel, et enam sellist kohustust ei ole. 32,3% ei osanud sellele küsimusele vastata ja enamus põhjendusi oli, et töötatakse põhikoolis või klassijuhatamine ei kuulu nende töökohustuste hulka, siinkohal on mõisteta, et õpetajad antud väite õigsust ei teadnud.

Õppenõukogusse kuuluvad aga kõik õpetajad, seega oli üllatav, et ainult 32% vastanutest teadis, et on väär väita, et õppenõukogu koosolek on otsustusvõimeline, kui kooli 18 pedagoogist on kohal 9 õpetajat ja direktor. Tegelik nõue on, et kohal peab olema 2/3 õpetajatest ja õppenõukogu esimees või aseesimees. Enamuse põhjendused, kes pidasid antud väidet tõeseks, olid, et kohal peab olema üle poole või et kohal peab olema 75% õpetajatest. Nende põhjendus, kes ei osanud vastata, kas väide on tõene või väär, oli näiteks „Meie koolis peavad olema kõik kohal, enne otsuseid vastu ei võeta. Kas seadus tegelikult lubaks otsustada, kahjuks ei ole kursis”, „Lihtsalt ei tea. Meie koolis ei tohtinud reeglina keegi õppenõukogust puududa”, „Seda pole olnud tarvis kontrollida, alati on rohkem” ning „See on direktori probleem. Tema peab teadma, millal koosoleku kvoorum on koos. Õpetajat see ei pea huvitama”. On vale arvata, et õpetajatel õigused puuduvad, tegelikult on olulisemaks muutunud, et õpetajate tegevused oleksid kooskõlas seadustega. Mida teadlikumad oma õigustest ollakse, seda suurem on ka tegutsemisruum.

Antud uurimuse suurimaks piiranguks oli asjaolu, et valim ei olnud esinduslik. Samuti võis õpetajate õigusteadlikkuse ja selle olulisuse hinnangute andmist mõjutada hinnangute andmise võimalus ankeedi viimases osas. Võimalik, et vastamisel tekkinud emotsioonid mõjutasid hilisemaid hinnanguid, näiteks õpetajad, kes ei teadnud õigeid väiteid, võisid enne ankeedile vastamist oma õigusteadlikkusest paremal arvamisel olla.

Siiski näitasid uurimuse tulemused, et enamus uurimuses osalenud õpetajatest ei ole läbinud haridusõigust käsitlevat ainet ega koolitust. Edasistes uurimustes oleks kasulik uurida, kui nõutud on haridusõigust käsitlevate ainete läbimine õpetajakoolituse või täiendkoolituse raames ja kui paljudesse õppekavadesse sarnased ained kuuluvad. Samuti oleks kasulik uurida, kuidas mõistavad õpetajad seadustega reguleeritud õiguseid ja kohustusi, sest ka seaduse vale tõlgendamine võib põhjustada väärarvamusi oma õiguste kohta ning kas koolide dokumendid (põhimäärus, kodukord ja ametijuhendid), millele õpetajad enamasti oma töös tuginevad, vastavad seadustele või leidub ka neis seadustega vastuolusid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Abegglen, W. P. (1986). Knowledge of United States Supreme Court decisions affecting education held by selected Tennessee public school personnel.
- Daley, E. K. (1994). An Assessment of the Knowledge of Tort Liability Law, in the Area of Duty and Standard of Care, by Selected Teachers and Principals, in the Specific Area of Sexual Misconduct Between Professional School Employees and Students.
- Enteen, A. L. (1999). Elementary classroom teachers' knowledge of tort liability for negligence. *Külastatud aadressil*
<http://digitalcommons.fiu.edu/dissertations/AAI9952375/>.
- Gullatt, D., & Tollett, J. (1997). Educational law: A requisite course for preservice and inservice teacher education programs. *Journal of Teacher Education*, 48, 129–135.
- Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon* (2010). *Külastatud aadressil*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13320295>.
- Karistusseadustik* (2001). *Külastatud aadressil* <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411>.
- Koch, R. E. (1997). Effect of an inservice on the teacher's knowledge of general school law, Section 504, and the meta consent decree. *ProQuest ETD Collection for FIU*.
Külastatud aadressil <http://digitalcommons.fiu.edu/dissertations/AAI9816377/>.
- Littleton, M. (2008). Teachers' Knowledge of Education Law. *Action in Teacher Education*, 30, 2, 71-78.
- Moore, S. J. (1997). An assessment of selected knowledge of school law from public educators in the state of Tennessee. *Külastatud aadressil*
<http://digitalscholarship.tnstate.edu/dissertations/AAI9806345/>.
- Moswela, B. (2008). Knowledge of educational law: an imperative to the teacher's practice. *International Journal of Lifelong Education*, 27, 1, 93-105.
- Peters, F. & Montgomerie, C. (1998). Educators' Knowledge of Rights. *Canadian Journal of Education*, 23, 1, 29-46.
- Przybyszewski, R., & Tosetto, D. (1991). How informed are middle school teachers about laws which affect them? *Külastatud aadressil*
<http://www.eric.ed.gov/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED343879>.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus* (2010). *Külastatud aadressil*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>.

Põhikooli riiklik õppekava (2010). Külastatud aadressil

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13273133>.

Pärnu Maakohus (2012). Kohtuasja number 1-12-10468. Külastatud aadressil

https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/maa_ringkonna_kohtulahendid/menetlus.html?kohtuasjaNumber=1-12-10468/5.

Redfield, S. (2003). The convergence of education and law: A new class of educators and lawyers. *Indiana Law Review* 36, 609-643. Külastatud aadressil

<https://journals.iupui.edu/index.php/inlawrev/article/view/3597>.

Schimmel, D., & Militello, M. (2007). Legal Literacy for Teachers: A Neglected Responsibility. *Harvard Educational Review*, 77, 3.

Singletary, I. R. (1996). South Carolina superintendents' and secondary educators' knowledge of school law as it relates to selected areas of student rights.

Tartu Halduskohus (2012). Kohtuasja number 3-12-877/6. Külastatud aadressil

https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/maa_ringkonna_kohtulahendid/menetlus.html?kohtuasjaNumber=3-12-877/6.

Tartu Halduskohus (2007). Kohtuasja number 3-07-1249/6. Külastatud aadressil

https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/maa_ringkonna_kohtulahendid/menetlus.html?kohtuasjaNumber=3-07-1249/6.

Teaduseetika (s.a). Külastatud aadressil <http://www.eetika.ee/et/teaduseetika/teadustoo>.

„Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018” heakskiitmine (2011). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/307032011001>.

Üldhariduskoolide õpetajaskonna iseloomustus aastate lõikes (2013). Külastatud aadressil <http://www.hm.ee/index.php?048055>.

ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon (1948). Külastatud aadressil

<http://www.vm.ee/?q=node/12958>.

Lisad

Lisa 1.

Õpetajate õigusteadlikkus

Olen Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna tudeng. Oma bakalaureusetöö raames uurin, kui teadlikud on õpetajad oma õigustest.

Mitmed Ameerikas läbi viidud uurimused on näidanud, et õpilase, õpetaja ja kooliga seotud kohtujuhtumite arv on viimaste aastate jooksul hüppeliselt kasvanud. Üheks põhjuseks võib olla see, et USA õpetajad peavad oma õigusteadmisi ebapiisavaks. Ka Eestis on üha enam õpetajatega seotud kohtujuhtumeid, kuigi avalikult nendest eriti ei räägita. Seoses sellega soovingi uurida, kui teadlikud on Eesti õpetajad oma seaduslikest õigustest, kui oluliseks nad õigusteadlikkust peavad ja kas nad on läbinud haridusõigust käsitleva aine või koolituse.

Arvan, et antud küsimustik annab ka mitmeid vajalikke teadmisi. Seoses sellega olen nõus uurimuse lõpus saatma kõikidele vastajatele väidete õigete variantide põhjendatud vastused. Küsimustik on anonüümne ja kõiki tulemusi kasutatakse ainult üldistatud kujul.

Lugupidamisega

Egle Valdaru

I osa

1. Teie sugu:
___ Mees
___ Naine
2. Teie vanus: _____
3. Õpetajana töötatud aastate arv: _____
4. Klassijuhatajana töötatud aastate arv: _____
5. Teie kõrgeim omandatud haridustase:
___ Keskkharidus
___ Keskeriharidus
___ Kõrgharidus (bakalaureusekraad)
___ Kõrgharidus (magistrikraad)
___ Kõrgharidus (doktorikraad)
Muu _____
6. Teie ametijärk:
___ noorempedagoog
___ pedagoog
___ vanempedagoog
___ pedagoog-metoodik
Muu _____
7. Millisel kooliastmel õpetate?

___ Algkool

___ Põhikool

___ Gümnaasium

8. Millises maakonnas töötate? _____

9. Millises piirkonnas töötate?

___ Linnas

___ Maapiirkonnas

10. Palun märkige, millised väited kehtivad Teie kohta:

___ Olen läbinud haridusõigust käsitleva aine õpetajakoolituse jooksul.

___ Olen läbinud haridusõigust käsitleva aine täienduskoolituse vormis.

___ Olen ise olnud tegev haridusõiguse loomisel.

___ Mitte ükski antud variantidest.

II osa

Küsimustiku teises osas esitatakse Teile väited, mis on seotud õpetajate õigustega.

Palun vastake, kas Teie arvates on vastav väide "tõene", "väär" või "ei oska öelda".

Põhjendada ei ole vaja vastust „ei oska öelda“.

1. Õpetajal on õigus õpilane õppetööst eemaldada ja rahunemiseks koridori saata.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

2. Õpetajal on õigus õpilaste kaklusele vahele minna ja ründajat kinni hoida.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

3. Õppenõukogul on õigus põhjendatud otsusega jätta teist korda klassikursust kordama õpilane, kellel oli põhjendamata puudumiste tõttu kolmes õppeaines aastahinne „puudulik“ või „nõrk“ või mitterahuldav hinnang, kuigi lapsevanem sellega nõus ei ole.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

4. Õpetajal on õigus jätkata vahetult pärast tunni lõppemist õpilasega õppimist vahetunnis, kui õpilane oli tunnis tähelepanematu ja kui kooli kodukorras on antud mõjutusvahend ette nähtud.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

5. Klassijuhatajal on kohustus vähemalt kord aastas gümnaasiumiastmes õppiva õpilasega arenguveestlus läbi viia.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

6. Õpetajal on õigus määrata piiratud teovõimega õpilasele ajutine õppes osalemise keeld, kui selline õigus on talle kooli kodukorraga antud.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

7. Õpetajal on õigus ilma õpilaste ja lastevanematega läbi rääkimata võtta vastu otsus, et paberile vormistatud klassitunnistust enam ei väljastata.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

8. Õpetajal on õigus määrata õpiraskustega õpilasele tugiisik, kui selle rakendamine on reguleeritud vastavas koolis.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

9. Õppenõukogu koosolek on otsustusvõimeline, kui 18 kooli pedagoogist on kohal 9 õpetajat ja direktor.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

10. Õpetajal on õigus teavitada elukohajärgset valla- või linnavalitsust, kui alaealise õpilase lapsevanem ei ole teistkordselt kokkulepitud arenguvestlusele ilmunud.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

11. Õpetajal on õigus hinnata kirjalikku tööd või suulist vastamist hindegas „nõrk“, kui ta tuvastab hindamisel kõrvalise abi kasutamise või mahakirjutamise ja kui see on ette nähtud kooli õppekavas.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

12. Pedagoogil on õigus esitada 30 päeva jooksul haridus- ja teadusministri atesteerimiskomisjonile taotlus ettekirjutuse tegemiseks asja uueks otsustamiseks, kui ta ei nõustu atesteerija otsusega ametijärgu omistamise kohta.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

13. Õpetajal on õigus ilma lapsevanema nõusolekuta piiratud teovõimega õpilane peale tunde kuni 1,5 tunniks kooli jätta, et koos õpilasega tunnis omandamata jäänud teadmised järgi õppida, kui antud mõjutusvahend on kooli kodukorras ette nähtud.

☐ Tõene

☐ Väär

☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

14. Direktor on kohustatud kutsuma kokku klassi õpilaste vanemad, kui vähemalt viiendik laste vanematest seda nõuab.

- ☐ Tõene
- ☐ Väär
- ☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

15. Kui õpilane sodib ära oma pingi, siis õpetajal on õigus ilma õpilase nõusolekuta anda õpilasele puhastusvahendid ja lasta soditud koolipink ära puhastada.

- ☐ Tõene
- ☐ Väär
- ☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

16. Õpitulemuste kontroll ja hindamine toimub avalik-õigusliku suhte raames.

- ☐ Tõene
- ☐ Väär
- ☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

17. Õppenõukogu esimehel on kiirete otsuste vastuvõtmiseks õigus ilma koosolekut kokku kutsumata saata kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis õppenõukogu liikmetele otsuse eelnõu ja otsuse tegemiseks vajalikud materjalid ning määrata vastamise tähtaeg, mis seejuures peab olema lühem kui viis tööpäeva.

- ☐ Tõene
- ☐ Väär
- ☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

18. Piiratud teovõimega õpilase individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse sellesse ka õpilase vanem.

- ☐ Tõene
- ☐ Väär
- ☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

19. Hindamistulemus on üldjuhul suunatud otse õigussuhte tekkimisele, muutmisele või lõppemisele.

- ☐ Tõene
- ☐ Väär
- ☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

20. Üldhariduskoolil on õigus piirata kõigi õpilaste sisse- ja väljaliikumist.

- ☐ Tõene
- ☐ Väär
- ☐ Ei oska öelda

Palun põhjendage! _____

III osa

1. Kui oluliseks peate õpetajate õigusteadlikkust?

- ☐ Ei pea üldse oluliseks
- ☐ Vähe oluliseks
- ☐ Ei oska öelda
- ☐ Oluliseks
- ☐ Väga oluliseks

2. Kui oluliseks peate haridusõigust puudutava aine läbimist õpetajakoolituse raames?

- ☐ Ei pea üldse oluliseks
- ☐ Vähe oluliseks
- ☐ Ei oska öelda
- ☐ Oluliseks
- ☐ Väga oluliseks

3. Kui oluliseks peate haridusõigust puudutava aine läbimist täienduskoolituse raames?

- ☐ Ei pea üldse oluliseks
- ☐ Vähe oluliseks
- ☐ Ei oska öelda
- ☐ Oluliseks
- ☐ Väga oluliseks

4. Kui kõrgeks peate õpetajate õigusteadlikkust?

- ☐ Väga madalaks
- ☐ Madalaks
- ☐ Ei oska öelda
- ☐ Kõrgeks
- ☐ Väga kõrgeks

5. Kui kõrgeks peate enda õigusteadlikkust?

- ☐ Väga madalaks
- ☐ Madalaks
- ☐ Ei oska öelda
- ☐ Kõrgeks
- ☐ Väga kõrgeks

6. Soovin küsimustiku väidete õigete vastuste põhjendatud variante.

☐ Jah

☐ Ei

7. Teie e-maili aadress (kui soovite põhjendustega õigeid vastuseid) :

8. Kool: _____

Tänan vastamast!

Lisa 2. Ankeedis toodud väited ja põhjendused

1. Õpetajal on õigus õpilane õppetööst eemaldada ja rahunemiseks koridori saata. (Väär)

PGS

§ 58. Tugi- ja mõjutusmeetmete rakendamine õpilase suhtes

(3) Õpilase suhtes võib rakendada käesolevas seaduses sätestatud tingimustel ja korras kohaldatavaid tugimeetmeid (sealhulgas arenguvestluse läbiviimine, individuaalse õppekava rakendamine, õpilase vastuvõtmine pikapäevarühma, kooli juures tegutsevasse huviringi või õpilaskodusse, tugispetsialisti teenuse osutamine, õpilase üleviimine käitumisprobleemidega või kasvatusraskustega õpilaste klassi) ning üht või mitut järgmist mõjutusmeetet:

7) õppetunnist eemaldamine koos kohustusega viibida määratud kohas ja saavutada tunni lõpuks nõutavad õpitulemused;

(7) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 7 ja 10 sätestatud mõjutusmeetmete rakendamise ajal tagab kool järelevalve õpilase üle ja vajaduse korral õpilase pedagoogilise juhendamise.

2. Õpetajal on õigus õpilaste kaklusele vahele minna ja ründajat kinni hoida. (Tõene)

Õpetaja peab tagama õpilaste turvalisuse ning kasutama hädakaitset.

Karistusseadustik § 28. Hädakaitse

(1) Tegu ei ole õigusvastane, kui isik tõrjub vahetut või vahetult eesseisvat õigusvastast rünnet enda või teise isiku õigushüvedele, kahjustades ründaja õigushüvesid, ületamata seejuures hädakaitse piiri.

(2) Isik ületab hädakaitse piiri, kui ta kavatselt või otsese tahtlusega teostab hädakaitset vahenditega, mis ilmselt ei vasta ründe ohtlikkusele, samuti kui ta ründajale kavatselt või otsese tahtlusega ilmselt liigset kahju tekitab.

(3) Võimalus vältida rünnet või pöörduda abi saamiseks teise isiku poole ei välista õigust hädakaitsele.

3. Õppenõukogul on õigus põhjendatud otsusega jätta teist korda klassikursust kordama õpilane, kellel oli põhjendamata puudumiste tõttu kolmes õppeaines aastahinne „puudulik“ või „nõrk“ või mitterahuldav hinnang, kuigi lapsevanem sellega nõus ei ole. (Tõene)

Põhikooli riiklik õppekava

§ 22. Kokkuvõtvad hinded ja järgmisse klassi üleviimine

(7) Õppenõukogu põhjendatud otsusega võib erandjuhul jätta õpilase klassikursust kordama, kui õpilasel on kolmes või enamas õppeaines aastahinne «puudulik» või «nõrk» või mitterahuldav hinnang, täiendav õppetöö ei ole tulemusi andnud ning õppekavaga nõutavate õpitulemuste saavutamiseks ei ole otstarbekas rakendada individuaalset õppekava või muid koolis rakendatavaid tugisüsteeme. Õppenõukogu kaasab otsust tehes õpilase või tema seadusliku esindaja ning kuulab ära tema arvamuse. Õppenõukogu otsuses peavad olema esile toodud kaalutlused, mille põhjal peetakse otstarbekaks jätta õpilane klassikursust kordama.

(8) Õppenõukogu põhjendatud otsusega võib jätta klassikursust kordama õpilase, kellel on põhjendamata puudumiste tõttu kolmes või enamas õppeaines aastahinne «puudulik» või «nõrk» või mitterahuldav hinnang. Õppenõukogu kaasab otsust tehes õpilase või tema seadusliku esindaja ning kuulab ära tema arvamuse.

4. Õpetajal on õigus vahetult pärast tunni lõppemist jätkata õpilasega õppimist vahetunnis, kui õpilane oli tunnis tähelepanematu ja kui kooli kodukorras on antud mõjutusvahend ette nähtud. (Väär)

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses pole sellist mõjutusvahendit ette nähtud. Mõjutusmeede näeb ette, et võib jätta peale tunde.

5. Klassijuhatajal on kohustus vähemalt kord aastas gümnaasiumiastmes õppiva õpilasega arenguvestlus läbi viia. (Tõene)

PGS

§ 37. Õpilase arengu toetamine

(3) Õpilase arengu toetamiseks korraldatakse temaga koolis vähemalt üks kord õppeaasta jooksul arenguvestlus, mille põhjal lepitakse kokku edasises õppes ja arengu eesmärkides.

6. Õpetajal on õigus määrata piiratud teovõimega õpilasele ajutine õppes osalemise keeld, kui selline õigus on talle kooli kodukorraga antud. (Väär)

PGS

§ 58. Tugi- ja mõjutusmeetmete rakendamine õpilase suhtes

(3) Õpilase suhtes võib rakendada käesolevas seaduses sätestatud tingimustel ja korras kohaldatavaid tugimeetmeid (sealhulgas arenguvestluse läbiviimine, individuaalse õppekava rakendamine, õpilase vastuvõtmine pikapäevarühma, kooli juures tegutsevasse huviringi või õpilaskodusse, tugispetsialisti teenuse osutamine, õpilase üleviimine käitumisprobleemidega või kasvatusraskustega õpilaste klassi) ning üht või mitut järgmist mõjutusmeetet:

12) ajutine õppes osalemise keeld koos kohustusega saavutada selle perioodi lõpul nõutavad õpitulemused.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud mõjutusmeetmete rakendamise otsustab direktor või tema volitatud isik, välja arvatud lõike 3 punktis 12 sätestatud mõjutusmeetme rakendamise, mida otsustab õppenõukogu.

7. Õpetajal on õigus võtta vastu otsus ilma õpilaste ja lastevanematega läbirääkimata, et paberile vormistatud klassitunnistust enam ei väljastata. (Väär)

PGS

§ 55. Õpilase ja vanema teavitamine

(5) Kool teavitab õpilast ja vanemat õpilase hinnetest. Kui õpilane või piiratud teovõimega õpilase puhul vanem ei ole andnud nõusolekut õpilase hinnetest teavitamiseks elektrooniliselt, on kool kohustatud teavitama õpilast ja vanemat õpilase hinnetest paberil vormistatud klassitunnistuse või õpinguraamatu kaudu

8. Õpetajal on õigus määrata õpiraskustega õpilasele tugiisik, kui selle rakendamine on reguleeritud vastavas koolis. (Tõene)

PGS

§ 58. Tugi- ja mõjutusmeetmete rakendamine õpilase suhtes

(3) Õpilase suhtes võib rakendada käesolevas seaduses sätestatud tingimustel ja korras kohaldatavaid tugimeetmeid (sealhulgas arenguvestluse läbiviimine, individuaalse õppekava rakendamine, õpilase vastuvõtmine pikapäevarühma, kooli juures tegutsevasse huviringi või õpilaskodusse, tugispetsialisti teenuse osutamine, õpilase üleviimine käitumisprobleemidega või kasvatusraskustega õpilaste klassi) ning üht või mitut järgmist mõjutusmeetet:

4) õpilasele tugiisiku määramine;

9. Õppenõukogu koosolek on otsustusvõimeline, kui 18 kooli pedagoogist on kohal 9 õpetajat ja direktor. (Väär)

Kooli õppenõukogu ülesanded ja töökord

§ 5. Õppenõukogu koosolekute läbiviimine

(1) Õppenõukogu koosolek kutsutakse kokku vähemalt neli korda aastas ja see on otsustusvõimeline, kui sellest võtab osa vähemalt kaks kolmandikku liikmetest, sealhulgas õppenõukogu esimees või aseesimees. Õppeaasta esimesel koosolekul valib õppenõukogu oma liikmete hulgast õppenõukogu sekretäri.

10. Õpetajal on õigus teavitada elukohajärgset valla- või linnavalitsust, kui alaealise õpilase lapsevanem ei ole teistkordselt kokkulepitud arenguvestlusele ilmunud. (Tõene)

PGS

§ 37. Õpilase arengu toetamine

(4) Arenguvestlusel osalevad õpilane, klassijuhataja ja piiratud teovõimega õpilase puhul vanem. Kui kool ei ole saanud koolikohustusliku õpilase vanemaga kontakti, et leppida kokku arenguvestluse aeg või vanem ei ole teistkordselt ilmunud arenguvestlusele kokkulepitud ajal, teavitab kool sellest õpilase elukohajärgset valla- või linnavalitsust, kes korraldab vajaduse korral lapse õiguste kaitsmiseks vajalike meetmete rakendamise. Vajaduse korral kaasatakse ka teovõimelise õpilase vanem, kui õpilane on andnud selleks nõusoleku, teisi koolitöötajaid, tugispetsialiste ning õpilase elukohajärgse valla- või linnavalitsuse esindajaid.

11. Õpetajal on õigus hinnata kirjalikku tööd või suulist vastamist hindegas „nõrk“, kui ta tuvastab hindamisel kõrvalise abi kasutamise või mahakirjutamise ja kui see on ette nähtud kooli õppekavas. (Tõene)

Põhikooli riiklik õppekava

§ 21. Teadmiste ja oskuste hindamine kui kokkuvõtivate hinnete alus

(2) Kui hindamisel tuvastatakse kõrvalise abi kasutamine või mahakirjutamine, võib kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust hindegas «nõrk», kui see on ette nähtud kooli õppekavas.

12. Pedagoogil on õigus esitada 30 päeva jooksul haridus- ja teadusministri atesteerimiskomisjonile taotlus ettekirjutuse tegemiseks asja uueks otsustamiseks, kui ta ei nõustu atesteerija otsusega ametijärgu omistamise kohta. (Väär)

Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord

§ 22. Atesteerija otsuse vaidlustamine

(1) Kui pedagoog ei nõustu atesteerija otsusega ametijärgu omistamise kohta, on tal kümne päeva jooksul otsusest teadasaamisest õigus esitada haridus- ja teadusministri atesteerimiskomisjonile taotlus ettekirjutuse tegemiseks asja uueks otsustamiseks.

13. Õpetajal on õigus ilma lapsevanema nõusolekuta piiratud teovõimega õpilane peale tunde kuni 1,5 tunniks kooli jätta, et koos õpilasega tunnis omandamata jäänud teadmised järgi õppida, kui antud mõjutusvahend on kooli kodukorras ette nähtud. (Tõene)

PGS

§ 58. Tugi- ja mõjutusmeetmete rakendamine õpilase suhtes

(3) Õpilase suhtes võib rakendada käesolevas seaduses sätestatud tingimustel ja korras kohaldatavaid tugimeetmeid (sealhulgas arenguvestluse läbiviimine, individuaalse õppekava rakendamine, õpilase vastuvõtmine pikapäevarühma, kooli juures tegutsevasse huviringi või õpilaskodusse, tugispetsialisti teenuse osutamine, õpilase üleviimine käitumisprobleemidega või kasvatusraskustega õpilaste klassi) ning üht või mitut järgmist mõjutusmeetet:

10) pärast õppetundide lõppemist koolis viibimise kohustus koos määratud tegevusega kuni 1,5 tunni ulatuses ühe õppepäeva jooksul;

14. Direktor on kohustatud kutsuma kokku klassi õpilaste vanemad, kui vähemalt viiendik laste vanematest seda nõuab. (Tõene)

PGS

§ 56. Vanemate koosoleku kokkukutsumine

Kooli ja vanemate koostöö koordineerimiseks kutsub direktor kokku statsionaarses õppes õppivate õpilaste vanemate koosoleku arvestusega, et kõigile vanematele antakse vähemalt üks kord aastas võimalus osaleda vanemate koosolekul. Statsionaarse õppe puhul on direktor vähemalt ühe viiendiku

klassi õpilaste vanemate nõudmisel kohustatud kutsuma kokku selle klassi õpilaste vanemate koosoleku.

15. Kui õpilane sodib ära oma pingi, siis õpetajal on õigus ilma õpilase nõusolekuta anda õpilasele puhastusvahendid ja lasta soditud koolipink ära puhastada. (Väär)

Selleks puudub õiguslik alus. Lähim regulatsioon on PGS § 58 lg 3 p 9 kooli jaoks kasuliku tegevuse elluviimine, mida võib kohaldada vaid õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema nõusolekul; kus on vajalik nõusolek

16. Õpitulemuste kontroll ja hindamine toimub avalik-õigusliku suhte raames. (Tõene)

Riigikohtu halduskollegiumi otsuse 3-3-1-68-12 p 21.2 Seetõttu toimub avalik-õigusliku suhte raames ka õpitulemuste kontroll ja hindamine.

17. Õppenõukogu esimehel on kiirete otsuste vastuvõtmiseks õigus ilma koosolekut kokku kutsumata saata kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis õppenõukogu liikmetele otsuse eelnõu ja otsuse tegemiseks vajalikud materjalid ning määrata vastamise tähtaeg, mis seejuures peab olema lühem kui viis tööpäeva. (Väär)

Kooli õppenõukogu ülesanded ja töökord

§7. Otsuse vastuvõtmine side- või infotehnoloogiliste vahendite kaudu

(2) Otsuse vastuvõtmiseks koosolekut kokku kutsumata saadab õppenõukogu esimees, tema äraolekul aseesimees, kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis õppenõukogu liikmetele otsuse eelnõu ja otsuse tegemiseks vajalikud materjalid ning määrab vastamise tähtaja, mis ei või olla lühem kui viis tööpäeva.

18. Piiratud teovõimega õpilase individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse sellesse ka õpilase vanem. (Tõene)

PGS

§ 18. Individuaalne õppekava

(3) Individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse õpilane või piiratud teovõimega õpilase puhul vanem ning vajaduse kohaselt õpetajaid ja tugispetsialiste.

19. Hindamistulemus on üldjuhul suunatud otse õigussuhte tekkimisele, muutmisele või lõppemisele. (Väär)

Riigikohtu halduskollegiumi otsuse 3-3-1-68-12 p 21.3. Hindamistulemus ei ole üldjuhul suunatud otse õigussuhte tekkimisele, muutmisele või lõppemisele.

20. Üldhariduskoolil on õigus piirata kõigi õpilaste sisse- ja väljaliikumist. (Väär)

PGS

§ 44. Vaimse ja füüsilise turvalisuse tagamine koolis

(7) Õpilaste ja koolitöötajate turvalisuse ning piiratud teovõimega õpilaste üle järelevalve tagamiseks võib kool kontrollida kooli hoonest või territooriumilt sisse- ja väljaliikumist ning piirata statsionaarses õppes põhiharidust omandava piiratud teovõimega õpilase kooli hoonest või territooriumilt väljaliikumist.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Egle Valdaru _____

(autori nimi)

(sünnikuupäev: ____21.03.1990____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
_____, „Õpetajate õigusteadlikkus”, _____

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ Jüri Ginter _____,

(juhendaja nimi)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, 27.05.2014 *(kuupäev)*